

den doen toekomen, sprak het vanzelf, dat menigeen dacht: de missive zal wel een soortgelijken geest ademen als het bekende stuk en dat er daarom niet de noodige notitie van genomen werd. En toch... de missive had een geheel anderen inhoud. Zij sprak een heel andere taal. Waar zij niet in de gewone Synode-verslagen werd opgenomen en wij vóór enkele dagen nog ontwaarden, dat men de missive met het Bellevue-stuk vereenzelvigde, lijkt het ons ter volkomen opheldering gewenscht de missive hier onder het oog onzer lezers te brengen.

Hooggeachte Heeren en Broeders.

Ondergeteekenden nemen de vrijheid zich tot uwe vergadering te wenden met een hoogst ernstig verzoek, verband houdende met de zaak der Kerk van Amsterdam-Zuid.

Voor zij dit verzoek u ter overweging aanbieden, spreken zij den vurigen wensch en de vaste hoop uit, dat onder de leiding des Heiligen Geestes, in broederlijke welwillendheid eener en anderzijds, een oplossing worde gevonden, die de rust in onze Kerken voor de toekomst zooveel mogelijk verzekert en die waarborg biedt, dat alle gaven en krachten, door het Hoofd der Kerk ons in dezen tijd geschonken, voor de meerdere ontplooiing der openbare waarheid Gods in de toekomst behouden blijven.

Vervolgens spreken zij als hun overtuiging uit:

Ten eerste, dat wij thans leven in een tijd, waarin belangrijke wetenschappelijke vraagstukken van theologischen, ken-theoretischen, natuurwetenschappelijken, juridischen aard bestaan, alle verband houdende met de beschouwing der Heilige Schrift, wier oplossing dringend gewenscht, zoo niet volstrekt noodzakelijk is te achten, zal de eenheid onzer Kerken worden bewaard, en het geloof der gemeente worden versterkt.

Ten tweede, dat sommige dezer vraagstukken onder ons reeds een begin van oplossing hebben verkregen door de studie van wijlen Dr A. Kuyper, wijlen Dr J. Wolter, wijlen Dr H. Baymick, Dr W. Geesink e.a., een oplossing die evenwel nog niet tot volkomen rijpheid is gekomen, terwijl bovendien geen eenheid van meening wordt gevonden; men denke bijv. slechts aan de beschouwing van Genesis I, die te vinden is in „Het Boek der Geboorten” van wijlen Dr J. C. Sikkel. Het schijnt ondergeteekenden van hoog belang, dat getracht worde naar eenheid van beschouwing, waardoor aan menig hart een ongekende rust zou worden geschonken.

Ten derde, dat wetenschappelijk onderzoek door geloovige wetenschappelijke mannen (zij denken hierbij aan de onderzoekingen van Dr C. van Gelderen en Dr A. Noordt), geleid heeft tot resultaten van groot belang voor een beter verstaan der Heilige Schrift, maar ook tot conclusies, welke moeilijk vereenigbaar schijnen met de bij ons veelszins geldende Schriftopvatting, welke laatste ook schijnt te spreken uit de door de Classis Amsterdam aan Dr Geelkerken gestelde vragen, n.l. een Schriftopvatting waar tegen Dr Kuyper ons reeds ernstig waarschuwde.

Op grond van het voorgaande meenen zij met vrij moedigheid het dringende verzoek te mogen doen, indien mogelijk met instemming van alle leden der Generale Synode, te besluiten tot de instelling eener commissie van wetenschappelijke mannen op verschillend gebied (eventueel toevoeging van niet-theologen aan de aangewezen deputaten voor den uithouw der belijdenis, voorzover het de aangevoerde quaestie betreft, en herziening hunner instructie), die het vraagstuk van de rechte beschouwing der Heilige Schrift ernstig moge onderzoeken, en trachte ons te leiden tot meerdere zekerheid dienaangaande, opdat, waar deze vraagstukken de hoofden en harten van zoovele medelevende en over deze dingen nadenkende leden onzer Kerken zoo dikwijls angstig bezig houden, de gemeente gesterkt en opgebouwd worde in haar allerheilgeloof.

(w.g.) Dr J. P. de Gaay Fortman, Den Haag; Mr A. Goote, Amsterdam; Drs C. J. Houig, Amsterdam; A. Jonkman, Amsterdam; Dr Rijk Kramer, Amsterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr H. R. Wolter, Leiden.

Met deze missive hadden tal van belijdende leden eener Gereformeerde Kerk, waaronder vele akademisch gevormden, hun instemming betuigd.

Men ziet hieruit, welk wijd verschil er bestaat tusschen deze missive en — wat wij maar weer kortheids halve zullen noemen het Bellevue-stuk.

Het is bijna zuiver objectief gehouden. Bijna, zeggen we.

Want er staat één zinsnede in, welke de missive ontsierde.

Het is deze: „conclusies, welke moeilijk vereenigbaar schijnen met de bij ons veelszins geldende Schriftopvatting, welke laatste ook schijnt te spreken uit de door de Classis Amsterdam aan Dr Geelkerken gestelde vragen n.l. een Schriftopvatting waartegen Dr Kuyper ons reeds ernstig waarschuwde.”

Het verwijt aan de Classis Amsterdam was geheel onverdiend.

Trouwens, het was tevens een verwijt aan de theologische hoogleeraren, die geadviseerd hadden dezelfde vragen met een geringe wijziging opnieuw aan Dr Geelkerken te stellen.

Het bleek, dat de rekwestanten in dit opzicht niet voldoende georiënteerd waren.

Maar overigens kon deze missive begroet worden als een verblijvend verschijnsel.

Dat deed de Synode ook.

Zij toonde, dat het Bellevue-stuk in geen deele bevooroordeeld op haar had gewerkt.

Zij nam de missive, gelijk ze daar lag en verbond er geen voorgeschiedenis aan, wat ook niet billijk zou zijn geweest, omdat de verantwoordelijkheid

voor de missive door veel meer personen werd gedragen, dan die voor het gemelde stuk.

Alleen de passage, waarop wij daareven aandacht deed, werd door de Synode geraakt.

Voor het overige echter deed zij voor de wenschen van de ondertekenaars, zonder natuurlijk hun formulering woord voor woord voor haar rekening te nemen, onverholven haar sympathie blijken.

De studie van vele niet-theologen plaats voor talrijke vraagstukken, welke ten nauwste de Schrift raken en met name het eerste hoofdstuk van Genesis.

Dat niet-theologen met theologen daarover eens ernstig spreken, is in hooge mate gewenscht.

Al veel eer had tusschen beide groepen van akademisch gevormden zulk een kontakt moeten worden gezocht.

Niet natuurlijk om de wetenschap over de Schrift te laten heerschen.

Dat mag nooit.

Dat is ook de bedoeling van de zenders der missive niet.

Maar wel dient hoognoodig onderzocht, in hoeverre conclusies, waartoe de geloovige wetenschap gekomen is en hypothesen, welke zij heeft opgesteld, zich met een zuiver Gereformeerde exegese verdragen.

Dat daar de punten, welke in geschil waren tusschen de Synode en Dr Geelkerken, buiten vallen, behoeft niet herhaald.

Meermalen werd door ons betoogd, dat deze punten buiten het bereik der exegese liggen en behooren tot die dingen der Schrift, welke een klaarblijkelijk zin hebben en die daarom juist het uitgangspunt van de exegese moeten zijn.

Doch er is ook in de eerste hoofdstukken van Genesis zooveel, wat wel voorwerp van exegese is.

En dat daarover op de basis der Gereformeerde belijdenis wordt gediscussieerd, wat zou daartegen kunnen worden ingebracht?

Alleen maar stond men thans voor de moeilijkheid: hoe zal dat samenspreken van theologische en niet-theologische geleerden worden geregeld?

Wat kan de Synode hieraan doen?

In den voorslag der heeren, dat de Synode daartoe een „Commissie van wetenschappelijke mannen op verschillend gebied” zou instellen, kon kwalijk worden getreden.

Het ligt immers niet op den weg van de kerk zich met puur wetenschappelijke zaken in te laten.

Men stelle zich voor, dat zulk een Commissie later aan de Synode zou rapporteeren en met voorstellen komen.

Hoe zou een Synode, welke voor bijna de helft uit niet-wetenschappelijke mannen bestaat, daartoe kunnen oordeelen?

Daardoor zou juist de vrijheid van wetenschap aan banden worden gelegd.

Niet deskundigen zouden als rechters over de wetenschap zitten.

Dat gaat natuurlijk niet.

Daarvoor heeft de kerk geen roeping.

Wel mag zij de hulp van de wetenschap in geloofszaken vragen, maar toch alleen zóó, dat zij zelf de beslissing in handen houdt en niet met blinde gehoorzaamheid voor de wetenschap bukt.

Ook heeft zij toe te zien, dat geen vreemde beginselen onder het etiket „wetenschappelijk” de kerk infekteren.

Maar voor de rest — en dat is een heele groote rest — eerbiedigt zij de „sovereiniteit in eigen kring” ook van de geloovige wetenschap.

Door het aannemen van den voorslag der heeren, zouden we op verkeerd spoor zijn gelopen en gearriveerd zijn aan een station, waar de ondertekenaars der missive nooit hadden willen komen.

Maar zij hadden nog een substituit-voorslag, een voorslag, die in aanmerking zou kunnen komen, wanneer de eerste verworpen was, maar die zij zelf niet preferreden.

N.l. dat aan de „aangewezen deputaten voor den uithouw der belijdenis, voorzover het de aangevoerde kwestie betreft” niet-theologen zouden worden toegevoegd.

Hier moet goed onderscheiden, opdat er geen misverstand ontsta.

Bedoelt men het Deputaatschap git te breiden met wetenschappelijke mannen, die niet-theoloog zijn, zoodat we de bovenvermelde studiercommissie in anderen vorm toch zouden krijgen?

Dan zouden voorzeker onze kerken zich ook daarin niet kunnen vinden.

De bezwaren, daar straks tegen den eersten voorslag ingebracht, zouden ook hier gelden.

Zij zouden zelfs gelden met verhoogden exponent.

Omdat het hier juist den uithouw van de belijdenis belangt.

De belijdenis of wil men: het dogma is geen produkt van de theologie, gelijk Harnack en anderen beweren.

Des te minder nog het produkt van de wetenschap in het algemeen.

Hier moet een zuiver principiële positie worden ingenomen.

Nooit mag het tegenover de „liberale” theologie worden prijsgegeven: de belijdenis, het dogma is produkt van de door den Geest geleide geloofsbezinning der kerk.

Niet de theologie, noch minder de wetenschap, doch de kerk creëert het dogma.

Het gezag, dat God aan de kerk heeft verleend en dus niet het gezag van eenige of van de wetenschap bindt hier.

Zelfs niet in bepaalde kwesties.

Ook hier zal de kerk gaarne de hulp van de theologie aanvaarden.

Maar het is een hulp, meer niet.

En die hulp bepaalt zich voornamelijk hiertoe om, wat als geloofsovertuiging in de kerk des Heeren leeft, onder woorden te brengen, daarvoor een geschikte formulering te bieden.

Een Deputaatschap, dat het karakter zou dragen van studiercommissie zou dus onvoorwaardelijk moeten afgewezen.

Dat echter aan de Deputaten nog eenigen worden toegevoegd, die geen theologen zijn, is zeer stellig geoorloofd.

En dat er onder die toegevoegden ook wetenschappelijke mannen zijn, die specialiteit zijn op ander gebied dan dat der theologie, ontmoet al evenmin bezwaar.

Mits zij daarin zitting hebben niet als wetenschappelijke mannen, maar als belijdende leden eener Gereformeerde kerk.

En mits, om allen verkeerden schijn te mijden, het Deputaatschap dan ook worde aangevuld met niet-wetenschappelijke mannen, van wie een roep uitgaat van groote wijsheid en godzaligheid.

Dan — dit is een kwestie niet van principe, maar van praktisch inzicht.

Omtrent dat Deputaatschap kon echter de Synode, die een buitengewone is, geen beslissing nemen.

Niet, dat zij daartoe het recht niet bezat.

Maar Deputaten zelf hadden er op gerekend, dat hun aangelegenheden eerst op de gewone Synode zouden worden besproken.

Toch zoud de Asser Synode de rekwestreerende heeren niet weg met een: gaat heen en wordt warm.

Daarvoor juchte zij de bedoeling der heeren te zeer toe. Zij wees een weg aan. Immers besloot zij:

De Budengewone Generale Synode van Assen van 1926.

a. kennis genomen hebbende van het verzoekschrift van Dr J. P. de Gaay Fortman e.a. met betrekking tot den uithouw der belijdenis;

b. waardeerende de in dit verzoekschrift tot uitgang komende ernstige begeerte om door aan Gods Woord gebonden studie de Heilige Schrift beter te verstaan; c. besluit

1e. aan het verzoek tot vorming van een studiergezelschap, als in het verzoekschrift bedoeld, niet te voldoen, daar zulks niet tot de roeping en de taak der Synode behoort;

2e. door haar deputaten (de curatoren der Theol. School en de deputaten tot oefening van het verband met de Theol. faculteit der V. U.) er bij de hoogleeraren in de theologie op aan te dringen zich met genoemde adressanten in verbinding te stellen, teneinde te komen tot een gezamenlijke bespreking van verschillende vraagstukken;

3e. het verzoek om uitbreiding van de deputaten voor den uithouw der belijdenis met enkele niet-theologen door te zenden naar de eerstvolgende Generale Synode, wanneer het rapport van deze deputaten aan de orde komt;

4e. van deze besluiten kennis te geven aan de heren J. P. de Gaay Fortman e.a.

Vooraf op het sub c. 2o genoemde komt het hier aan.

Zij vond de oplossing hierin, dat de hoogleeraren zich met de adressanten in verbinding zouden stellen, teneinde te komen tot een gezamenlijke bespreking van verschillende vraagstukken.

Zij gaf haar deputaten last hierop bij de hoogleeraren in de theologie aan te dringen.

En waar de hoogleeraren zelf daarover een gunstig praadvies uitbrachten, mag ondersteld, dat allen zeer gaarne tot zulk een samenspreking bereid zijn.

Wij voor ons zouden er ons hartelijk in verheugen, wanneer zulke samensprekingen plaats hadden.

Zij zouden een band smeden tusschen de beoefenaars van verschillende wetenschappen.

Onze Calvinistische wetenschap zou daarmee zeer gebaat kunnen zijn.

Wij zijn dan ook warme voorstanders van deze gedachte.

Zal zij verwezenlijkt worden?

Het mag niet ontevinsd worden, dat de Synode na dit besluit pijnlijk werd verrast.

Waarschijnlijk hadden adressanten het antwoord der Synode nog niet ontvangen, toen er van onderscheidene hunner een missive inkwam, dat weer een heel ander geluid deed hooren.

In de Synode-verslagen, welke ons blad gaf, vindt men het niet.

Daarom volgt het hier.

Hooggeachte Heeren en Broeders.

Ondergeteekenden nemen de vrijheid zich nogmaals tot u te wenden, ten einde thans titing te geven aan hun diepe teleurstelling gevoeld bij de lezing van de „Verklaring”, aan Dr J. G. Geelkerken ter onderteekening voorgelegd.

Zij spraken in hun adres, onderteekend door Dr J. P. de Gaay Fortman e.a. den vurigen wensch